

ATP's bonuspotentiale er fælles

ATP's pensionsordning er særlig, fordi ATP spiller en særlig rolle i det danske pensionssystem. ATP-ordningen er side-stillet med folkepensionen, fordi det er de to ordninger, der udgør det økonomiske fundament for alle danske pensionister. I ATP forsikrer de mere end 5 millioner medlemmer hinanden i én kollektiv ordning, så det er kollektivet, og ikke det enkelte individ, der bærer risikoen for fx faldende finansielle markeder, men også den økonomiske risiko ved, at vi lever længere og derfor skal have udbetalt vores pensioner i flere år.

Den pension, man som medlem optjener hos ATP, er individuel, og ATP hensætter et beløb for at kunne udbetale de pensioner, hvert enkelt medlem er blevet lovet. Størstedelen af ATP's midler er sat til side med det formål.

Resten af ATP's midler ejer ATP's medlemmer i fællesskab. Det fællesskab kalder vi for bonuspotentialet. Alle medlemmer har en fordel af at indgå i det fællesskab, for det sikrer dem en garanteret pension, som ATP stræber efter at forhøje i takt med inflationen. Men som et fællesskab er det ikke sikkert, at alle medlemmer får præcis det samme ud af at være med i fællesskabet. Dermed rummer en kollektiv ordning som ATP et indbygget element af omfordeling fx mellem dem der lever kort til dem der lever længe.

Det ligger implicit i en fælles ordning: alle betaler uden på forhånd at vide sig sikre på, præcis hvad de selv får ud af det. Men i fællesskab forsikrer man sig – i

dette tilfælde imod den økonomiske risiko, der ligger i at leve meget længe. Og det har en selvstændig værdi at være fælles om at sikre, at alle kan vide sig økonomisk trygge som pensionister. Dette gælder, selvom der efterfølgende vil være nogen, der har fået mere ud af forsikringsordningen end andre. Dette kan betegnes omfordeling, men det afgørende er, at disse ikke er hverken planlagte eller systematiske.

I slutningen af dette notat beskrives en række af de omfordelende effekter, der ses i ATP og som opstår, fordi ATP netop er en kollektiv sikringsordning. De omfordelende effekter er alle kendte og indgår ved beslutning om at forhøje pensionerne for ATP's medlemmer.

Bonuspotentialet har flere formål

Bonuspotentialet er en vigtig forudsætning for at kunne levere garanterede pensioner. Størrelsen af pensionerne er regnet ud fra forudsætninger om, hvor lang tid medlemmerne kan forvente at leve og hvilken forrentning, der kan opnås af de indbetalte bidrag, indtil de skal udbetales igen som pensioner.

ATP har sikret de garanterede pensioner mod risikoen for ændringer i renten, men ikke ændringer i levetid. Hvis medlemmerne fx lever længere end forventet, bliver det dyrere at levere de lovede pensioner. I så fald må der tilføres midler fra bonuspotentialet. De risici, der er forbundet med at kunne levere garanterede pensioner, er på den måde dækket af fællesskabet gennem det fælles bonuspotentiale.

Udover at være en vigtig forudsætning for at kunne levere garanterede pensioner, så er bonuspotentialet og afkastet heraf også en forudsætning for, at ATP kan nå ambitionen om, at pensionerne skal fastholde deres købekraft.

Størstedelen af medlemmernes bidrag til ATP bliver ved indbetaling garanteret en forrentning med en markedsrente. Forrentningen består af en realrente og en forventet inflation, og det giver typisk en samlet forrentning, der er højere end prisudviklingen, da realrenten for det meste er positiv. Dermed indeholder denne del af ATP's garanterede pensioner i sig selv en forventet realforrentning.

Oveni det forsøger ATP løbende at kunne forhøje de udbetalte pensioner og dermed øge pensionernes købekraft. ATP's pensionister har fået forhøjet deres pensioner fem gange siden 2014.

ATP-pensionerne er nemlig nominelle, dvs. beløbet ligger fast i kroner og ører. Det betyder, at de gradvist vil blive mindre værd i takt med inflationen, og derfor tager ATP en høj investeringsmæssig risiko i bonuspotentialet for at kunne skabe et afkast dér. Det afkast skal hjælpe med at sikre, at ATP løbende har penge til at forhøje pensionerne.

Når bonuspotentialet af ATP's bestyrelse vurderes at være tilstrækkeligt stort, sker der en procentuel opskrivning af pensionerne, formelt kaldet udlodning af bonus. Bonuspotentialet og afkast heraf er altså nødvendigt for at pensionerne kan følge med prisudviklingen.

Endelig dækker bonuspotentialet også de omkostninger, der er forbundet med at administrere ATP-ordningen.

Tilvejebringelse af bonuspotentialet

Bonuspotentialet er et udtryk for, hvor meget ATP's samlede formue overstiger værdien af de pensioner, som man har garanteret. Siden ATP's oprettelse i 1964 er bonuspotentialet opstået via bidrag til ATP, og løbende er det blevet påvirket af investeringsafkastet. Derudover er det løbende blevet reduceret, når der er blevet udloddet bonus, eller når levetiden er steget mere end forventet.

Siden 2008 er der fra bidrag til ATP blevet trukket et bonusbidrag på 20 pct. Bonusbidraget tilfalder bonuspotentialet. De resterende 80 pct. anvendes til at optjene individuelle pensionsrettigheder og kaldes for garantibidraget. Herved bidrager alle medlemmer med samme andel til bonuspotentialet.

Bonuspotentialet er et fællesskab

For bonusbidraget optjener medlemmerne ikke

en individuel rettighed. Men bonusbidraget tilgår bonuspotentialet, der dækker de risici, der er forbundet med at udstede garanterede pensioner og bliver investeret for at tilstræbe en realværdisikring heraf. Alle medlemmer har en fordel af at indgå i fællesskabet, da det sikrer, at de kan få en garanteret pension, der desuden tilstræbes at blive realværdisikret.

Men da det er et fællesskab uden individuelle rettigheder, er det ikke sikkert, at alle medlemmer får det samme ud af at være med i fællesskabet. At der kan ske omfordeling mellem medlemmerne gennem det fælles bonuspotential, er netop meningen med at dele de risici, der er forbundet med at udstede garanterede pensioner.

For nogle aldersgrupper eller køn vil den forventede levetid måske stige mere end andre og vil således lægge et større beslag på de fælles midler i bonuspotentialet. Nogle aldersgrupper vil måske opleve, at der i en længere periode er svigtende investeringsresultater, der medfører manglende realværdisikring af deres pensioner. Det enkelte medlem kan således ikke være sikker på, at dets bidrag til bonuspotentialet vil svare netop til værdien af medlemmets fremtidige bonus-udlodninger og levetidsopdateringer. Nogle medlemmer vil ende med at have bidraget med mere, end de har fået ud af det, mens det vil være omvendt for andre. Hvor meget, det enkelte medlem kan se frem til at få ud af at bidrage til bonuspotentialet, er ikke kendt på forhånd. Uanset dette har ordningen været med til at give en sikkerhed for alle medlemmer.

Udlodning af bonus fra bonuspotentialet

ATP's bestyrelse beslutter årligt, om der skal udloddes bonus fra det fælles bonuspotential, og om det i givet fald skal ske til alle ATP's medlemmer eller kun til de medlemmer, der er over folkepensionsalderen. Da bonusudlodning omhandler fordeling af de fælles midler i bonuspotentialet, er de omfordelingsmæssige effekter heraf relevante at overveje.

Det er en fordel for de ældre aldersgrupper, at der udloddes bonus, da det vil løfte deres pensioner her og nu. For de yngre er det en fordel, at man venter med at udlodde bonus, da bonuspotentialets størrelse så vil blive bevaret, og afkastet heraf vil resultere i højere bonusudlodninger på sigt. Omvendt skal ATP også sikre, at ATP's pensionister oplever at få en rimelig andel af de fælles midler i bonuspotentialet, →

da de som nævnt ovenfor også har været med til at opbygge disse.

Den årlige bonusbeslutning træffes på baggrund af en samlet vurdering af en række forhold, herunder en afvejning af behovet for at realværdisikre pensionerne under udbetaling i forhold til ATP's fremadrettede evne til at realværdisikre pensionerne. Samtidig indgår analyser af omfordelingsmæssige effekter. Dette sikrer, at udlodningen af bonus sker indenfor rammer, der er rimelige og afbalancerede for alle medlemmer.

Omfordelende effekter

Som beskrevet ovenfor betyder den kollektive sikringsordning, at der potentielt via bonuspotentialet sker omfordelinger mellem ATP's medlemmer, men bevægelsen kan, som nedenstående eksempler viser, gå mange veje.

Bidragsindbetaling

Når der indbetales bidrag, kan dette have en omfordelende effekt:

Indbetalinger til ATP deles i et garantibidrag på 80 pct. og et bonusbidrag på 20 pct. Når 20 pct. af bidraget tilgår bonuspotentialet, og 80 pct. går til køb af pensioner, vil "bonusevnen", dvs. de frie midler i forhold til forpligtelserne, på bidraget isoleret set være på 25 pct. (20/80). Hvis bonusevnen i hele ATP er lavere (som fx ved udgangen af 2023, hvor den var 17,1 pct.), er der en omfordelende effekt fra bidragsbetalende medlemmer til medlemmer, der ikke bidrager.

De bidragsbetalende medlemmer er ofte medlemmer, der endnu ikke er på pension, men der er mange unge medlemmer i ATP, der ikke indbetaler bidrag, ligesom der er en del ældre medlemmer på pension, der fortsat indbetaler bidrag til ATP.

Pensionsudbetaling

Når ATP udbetaler pensioner, har dette en omfordelende effekt:

ATP's bonusevne opgøres som ATP's bonuspotentiale i forhold til størrelsen af ATP's forpligtelser. Når ATP udbetaler pension, falder ATP's forpligtelser. Derved bliver nævneren i beregningen af bonusevnen lavere, og bonusevnen vil alt andet lige stige. På denne måde er der en omfordelende effekt fra medlemmer, der modtager pension til medlemmer, der ikke modtager pension.

Øvrige effekter

Ud over ovenstående effekter er der en lang række andre forhold, der også potentielt har omfordelende effekt, som eksempelvis levetidsopdateringer og bonusudbetalinger. Når der sker en stigning i forventningerne til levetidsudviklingen, så gavner det typisk de yngre medlemmer mere end de ældre.

Alle de omfordelende effekter er kendte og indgår i beslutningsgrundlaget i forbindelse med ATP's årlige bonusbeslutning.